

Un llir entre cards

El Temps, 31 de març de 2009

Manuel Molins

No m'és gens fàcil de posar-me ara a escriure aquestes ratlles. La pèrdua és tan recent, i me'n sent tan colpit, que tot just si esbossaré, ací, algunes de les impressions primeres. Però trobe que cal, igualment, deixar-ne constància. Perquè Ricard Salvat era – és – un mestre. L'expressió sembla un tòpic, en soc conscient. Però els tòpics també amaguen veritats.

Parlem, per tant, d'un gran mestre: amb totes les lletres de l'expressió. Quan jo era jovenet, al franquisme tardà, era realment impossible, des d'ací, mirar de saber què passava al món exterior, què hi havia a l'escena teatral d'Alemanya, de França, dels països de l'est... No n'hauríem sabut res de res si no haguera estat per una font limitada però interessant, la revista *Primer Acto* i, sobretot —almenys per a tota la gent que començàvem a fer coses en aquells anys setanta—, els llibres de Salvat. Pense ara en aquells dos volums de finals dels seixanta: *El teatre és una arma?* i *El teatre és una ètica*. Hi

teníem un material interessantíssim, riquíssim. Ens parlava, què sé jo, del teatre nòrdic, belga, italià, de mil visions diferents que podíem contrastar; ens parlava d'autors que després buscàvem en editorials sud-americanes (ací no s'editava res). Al nostre grup, que era quasi una escola de teatre, utilitzàvem molt els seus llibres com a punt de referència, de discussió. És per això que en Ricard Salvat hi ha, de fet, un dels pilars teòrics de la meua formació. I no solament meua, és clar: de la de més d'una generació. Ell ens va fer possible el contacte amb la cultura europea, va ser el contrapès imprescindible per a la misèria que ens envoltava. Ens va obrir la finestra.

Diuen que tenia defectes? És clar, home, i qui no en té? Jo en tinc, i vós, lector, també, i els vostres amics, i els pares i coneguts i els desconeguts: no som un bitllet de 500 euros, que agrada a tothom. I què? Com deia el clàssic, «ningú no és perfecte»; la perfecció és un atribut

que potser ni el mateix fill de Déu no va voler per a ell: som gloriosament defectuosos i imperfectes. El problema és un altre: potser és hora de dir ben alt i clar que la nostra cultura és massa caïnita. Espriu deia que érem uns «salvatges» i es quedava curt: patim una gasiveria espiritual tan morbosa que fa feredat, perquè la dimensió del personatge Salvat és absolutament incontestable i inqüestionable. Per molt que alguns encara li retragueren que acceptara la direcció del Teatre Nacional a l'època del franquisme, sense escoltar-li'n les explicacions, sense voler sentir què en deia: que era una operació que, en principi comptava amb un seguit de suports per part de l'esquerra i que després – oh, sorpresa – no hi van ser: quan van veure que hi havia una certa reacció en contra, el van deixar tot sol.

Per molt que continuaren retraient-li l'afer de la Maria-Aurèlia Campany: i què, si es va casar amb una altra dona? Això pertany a la vida privada, no? No és normal ni sa que tinga repercussió professional, que coga misèries que tallen al personatge les ales de la seua veritable dimensió pública. Per molt que, en fi, n'hi haguera que li penjaren l'etiqueta d'antiquat. I què més! Era un home d'una profunda modernitat. I, de fet, quan va tornar a fer *Ronda de mort a Sinera*, al Teatre Lliure, va ser el gran èxit. Perquè la gent està una mica cansada d'exercicis ventosos en el buit, que no van més enllà d'intents ben pagats per cobrir els inte-

ressos narcisistes d'algunes persones: ell ofería una modernitat i una contundència amb arrel; allò que mostrava tenia un sentit, anava a alguna banda i també venia d'alguna banda. Heus ací la diferència radical. Li ho van fer difícil, a Ricard Salvat. I en això també hi tenen molta responsabilitats les autoritats polítiques: des del pujolisme, amb aquella dèria ben documentada de fer taula rasa a partir del 1986 i de la renúncia posterior a l'horitzó d'acció de Països Catalans, fins a l'actual tripartit. Ara tots diran que fou un gran artista, però quan ell va anar a parlar amb certs polítics en exercici perquè l'ajudaren amb el muntatge de la Rodoreda que teníem entre mans, *Un dia, Mirall trencat*, no ho van fer: que ara no vinguen pegant-se colps al pit. De vegades pense que la nostra és una societat petita, mongil i hipòcrita, una societat que vol donar una imatge de modernitat i de futur, però continua ancorada en xafardejos i misèries del passat que no li permeten acceptar la veritable dimensió dels seus personatges ni el treball objectiu. És la cultura bluf, la cultura de l'autoodi que, com ja ha fet en molts altres casos, també ha volgut devorar Salvat.

No se n'han sortit, però, malgrat tot. La seua obra els transcendeix de molt. Per sort. Al capdavant, i manllevant ara com a metàfora la imatge ausiasmarquiana, Ricard Salvat era un autèntic llir entre cards. Molts no li ho van perdonar mai. Molts altres li n'estem agraïts.